

Svéd Bence

Állóvíz

Tóth Krisztina: Akvárium

Tóth Krisztina nem éppen az a regényíró alkat: aki költőként kezdi, az örökké lírikus marad. A verseskötettel utoljára öt éve jelentkező költőnő már jó ideje a próza felé vezeti tollát. Először nyolc évvel ezelőtt jelent meg novelláskötete, *Vonalkód* címmel, majd ezt követte a *Hazaviszlek, jó?* és a *Pixel*, mely már megelőlegezi a most megjelent első regény szerkezetét. A *Pixel*, bár tárcanovellák sorozata, egységes hálót, rendszert alkotnak a történetek, mivel mind szereplők, mind pedig események újra és újra megjelennek, felbukkannak az egyes írásokban. Ez a hol lazább, hol szorosabb, de mindenféleképpen valamiféle egységesség – vagyis, hogy bár lehet külön-külön kezelni a novellákat, mégis azok olvasása közben egyre erősebben kirajzolódik valami nagyobb egész – jelen könyvre is jellemző. Az *Akváriumot* ugyanis nem lehet a szó szoros értelmében regényként kezelni.

A *Pixel* laza szövődése a kis történetekből kirajzolódó nagyobb eseménysorozatok, az akció/reakció kettősségére épülve vált egyszerű novelláskötetből összefüggő művé. Az *Akvárium* azonban ebből a szempontból visszalépés. Egy nagyobb műfaji keretben dolgozik, kisprouzi szabályrendszerrel. Ugyanakkor ez korántsem új jelenség: a legtöbb lírikus prózaíró hasonlóképpen jár el. A rövidebb történetekből összeálló, anekdotikus szerkesztésmód például Darvasi Lászlónál is megfigyelhető, aki hiába ír öt-hétszáz oldalas nagyregényeket, valójában laza szerkezetben követik egymást hol a helyszínek, hol pedig a szereplők által összetartott történetek. Tóth Krisztina első regényében sincs ez másként.

Adott egy bérház, egy zárt tér, amelyet tulajdonképpen regénytérként is értelmezhetünk. Olyan ez, mint a halakat körülvevő üvegbura. Tóth Krisztina meg is magyarázza, sőt túl is magyarázza, miért ezt a címet adta könyvének. Rögtön a mű elején, már-már szájbarágósan tárja elénk a megfjtést: „Az óriási akvárium ködösen gomolygó víz alatti városra hasonlított, föl-le úsztak az algás üveg mögött a guppik. Az algaevő csigák az üvegre tapadtak, és közelről úgy néztek ki, mint a szörnyek. A vizet soha senki nem cserélte, a halak között sajátos egyensúly állt be, mint valami élővizben” – írja Klárimama elhanyagolt, mégis szeretett akváriumáról.

Mindenki determinálva van, s akár a pantomimes, aki eljuttassa, hogy előtte fal áll, s nem tud továbbmenni, mindenki be van zárva saját szerencsétlenségébe. Hiába a lakóközösség, itt mindenki egyedül van. A fizikai és szellemi nyomor, az emberi feleslegesség keserű levegője járja be a történeteket. Ahogy Klárimama mondja a kötet végén a kis Vicának: „Neked is minnek kellett megszületni”. Úgy tengődik itt mindenki groteszk valójában, hogy gyakran már csak mosolygóni tudunk a tehetetlenségén.

Ebből a fénytörésből nézve Tóth Krisztina könyve rokon drMáriás majdnem tíz évvel ezelőtti novelláskötetével. A *Lomtalanítás* szintén egy lakóházat, egy bontásra váró lakóházat ír le, melyben bizarr, vígasztalan figurák élnek végnapjaikat. Az elhasznátság, a kilátástalanság dominál itt is, ahol Máriás nem vízzel telt akváriumhoz, hanem magához az omladozó bérházhoz hasonlítja szerencsétlen szereplőit. A legnagyobb különbség azonban mégis abban áll, hogy Máriás novellafüzért írt, melyben az épület egy-egy lakójáról mesél különálló, de mégis egységes történetekben. Tóth Krisztina ezt, illetve valami hasonló szerkezetet próbált regényesíteni, és akart valami nagyobb egészet létrehozni, mely mégis elemeire hullik.

De sokkal nagyobb gond, hogy nincs tisztázva az elbeszélő attitűdje. Az amúgy irodalmi nyelven hőmpölygő történetmesélést a legváratlanabb pillanatokban akasztja meg azzal, hogy egy-egy kifejezés erejéig átveszi szereplőjének nyelvezetét. „Csodálkozott, hogy sehol nem zsi-bongnak gyerekek, mert otthon nála, a környéken szintén volt egy óvoda, de ottan mindig rajcsúroztak.” Mintha folyamatosan csapongna a külső és a belső elbeszélői álláspont közt. Vannak persze részek, ahol ez egyértelműen jelölve van: „Klárímama azt mondta, megint rájuk gyött a ragály, ilyen bűnhődnek, és csóválta a fejét.” Ám ahol ez nem történik meg, kifejezetten zavaró a stilisztikai ugrándozás.

További probléma, hogy rettenetesen sűrű szövéssé lett az *Akvárium*. Egymást érik, egymásból szabadulnak elő a történetek; sok, megterhelő az információ. Nincs szusszanásnyi szünet, csak ömlik, ömlik a mesélhetnék. Erre még pluszterherként jön az, ami Tóth Krisztinánál mind ez ideig éppen erény volt: az érzékletes részletezés. Valószínűleg lírikus alkatából fakad, hogy mindenre fókuszál. Észreveszi a legapróbb részleteket, és éppen ilyen aprólékossággal akarja visszaadni azokat. De míg a költészet megkívánja ezt, sőt még egy tárcanovellában is szimpatikus gesztus, a regényformának éppen hogy terhére van.

Képtelen vagyok jó szívvel üdvözölni Tóth Krisztina első regénykísérletét. Az *Akvárium* bár minden jegyet tartalmaz, amiért szeretjük szerzőjét, az összkép mégis sokkal haloványabb, mint eddig bármikor.

(Magvető, 2013)

E számunkat nyomta és kötötte a Print 2000 Nyomda Kft.

print 2000
NYOMDA KFT. KECSKEMÉT

6000 Kecskemét, Nyomda u. 8.

Tel.: +36 76 501 240; Fax: +36 76 501 249

E-mail: info@print2000.hu

www.print2000.hu

Folyóiratunk megjelenítését a Nemzeti Kulturális Alap

Nemzeti Kulturális Alap

támogatja.